

Οι διώξεις του Ευαγρίου από τον Θεόφιλο Αλεξανδρείας

Ορθοδοξία / Θεολογία

Μαρία Καράμπελια, Δρ. Θεολογίας ΕΔΙΠ ΑΕΑΘ



Ἦδη ο ἀπόστολος Παῦλος βεβαιώνει ὅτι «ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε. οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἶς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ»[\[1\]](#).

Μάλιστα, αὐτὴ τὴν ἰσοτιμία τῶν ἀνθρώπων διεκδίκησαν καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἰδιαιτέρως οἱ δάσκαλοι τοῦ Ευαγρίου, Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς καὶ Μέγας Βασίλειος. Ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς δὲν δίστασε νὰ καταφερθεῖ ἀνοιχτὰ κατὰ τῶν πολιτικῶν νόμων, ποὺ ἦταν ἐναντίον τῶν γυναικῶν, τονίζοντας μὲ ἐμφαση: «Οὐ δέχομαι ταύτην τὴν νομοθεσίαν, οὐκ ἐπαινῶ τὴν συνήθειαν. Ἄνδρες ἦσαν οἱ νομοθετοῦντες, διὰ τοῦτο κατὰ τῶν γυναικῶν ἡ νομοθεσία... Θεὸς δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλὰ, Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἣτις ἐστὶν ἐντολὴν πρώτη, ἵνα εὖ σοι γένοιται, ἐν ἐπαγγελίαις κειμένη. Καί, Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἀγαθὸν ἐτίμησε, καὶ τὸ κακὸν ἐκόλασεν. Καί, Εὐλογία πατρὸς στηρίζει οἴκους τέκνων· κατάρα δὲ μητρὸς ἐκριζοῖ θεμέλια. Ὁρᾶτε τὸ ἴσον τῆς νομοθεσίας. Εἷς ποιητὴς ἀνδρὸς καὶ γυναικός, εἷς χοῦς

ἀμφότεροι, εἰκὼν μία, νόμος εἷς, θάνατος εἷς, ἀνάστασις μία. Ὅμοίως ἔξ' γυναικὸς καὶ ἀνδρὸς γεγόναμεν· ἔν χρέος παρὰ τῶν τέκνων τοῖς γονεῦσιν ὀφείλεται»[\[2\]](#).

Επίσης, ο Μέγας Βασίλειος όχι απλῶς οραματιζόταν μία κοινωνία ισότητος, ἀλλὰ ὡς ἐπίσκοπος Καισαρείας ἀγωνίστηκε γι' αὐτό. Ἡ Βασιλειάδα ἦταν ἡ ἐμπρακτὴ ἀπόδειξη αὐτοῦ τοῦ ζωντανοῦ οράματος, που στηρίζονταν στὴν ἀσκητικὴ ἀρχὴ « Ἐστω ἡ χρῆσις τῆς χρεῖα σύμμετρος»[\[3\]](#).



Δεν εἶναι τυχαίον οὖν ποὺ ὁ πατριάρχης Θεόφιλος καταδίωξε τοὺς φίλους καὶ υποστηρικτὰς τοῦ Ευαγρίου, ἐφόσον δὲν ἀκολουθοῦσαν τὶς ἐπιταγὰς τοῦ. Ἀν καὶ ὀφείλε νὰ λειτουργεῖ ὡς ἐντεταλμένος πνευματικὸς ἡγέτης, συμπεριφέρεται ὡς πολιτικὸς διπλωμάτης κοσμικοῦ χαρακτήρα. Ἐνάμιση αἰὼνα ἀργότερα ὁ αυτοκράτορας Ἰουστινιανὸς θέλοντας νὰ ικανοποιήσῃ τὸν λεγάτο τοῦ πάπα στὴν Κωνσταντινούπολη ἐλίσσεται διπλωματικὰ χρησιμοποιοῦντας τὴν καταδίκη τῶν Ὠριγενιστῶν, ὡς ἓνα ἐξαιρετικὸ μέσον, γιὰ νὰ συμφιλιωθῇ με τὸν πάπα Βιγίλιο καὶ με τοὺς ἐπισκόπους τῆς Δύσης[\[4\]](#). Δύο ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι ἀσκοῦν μεγάλη ἐξουσία, ὁ πατριάρχης Θεόφιλος καὶ ὁ αυτοκράτορας Ἰουστινιανός, στρέφονται κατὰ τοῦ Ὠριγενισμοῦ. Μέσα στὴν πολεμικὴ τους πιθανὸν νὰ κρύβεται ὁ κρυφός, πλην δυναμικὸς πολιτικὸς λόγος ὡς ἓνα εἶδος ἀντιπολίτευσης στὴν κατεστημένη ἐξουσία κάθε μορφῆς, εἴτε ἐκκλησιαστικῆς εἴτε πολιτικῆς. Καὶ οἱ δύο δὲν διστάζουν νὰ χρησιμοποιοῦσιν σκληρὰ τὴν ἐξουσία προκειμένου νὰ ἐπιβάλλουν τὶς ἀπόψεις τοῦς καὶ νὰ θεμελιώσουν τὶς θέσεις τοῦς. Ὡστόσο, αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι

ο ωριγενισμός του ΣΤ΄ αιώνα δεν είναι μία αιρετική εκτροπή από το ορθόδοξο δόγμα.

Ως προς τον τρόπο ζωής του Ευαγρίου οφείλουμε να σταθούμε και σε ακόμη ένα σημείο. Ο Ευάγριος όχι μόνο δεν διαδίδει τις απόψεις του, αλλά φροντίζει επιμελώς να τις κρύψει από όσους δεν θα μπορέσουν να τις κατανοήσουν[5]. Παρουσιάζει λοιπόν ένα πολύ περίεργο προφίλ για αιρετικός, καθώς όπως είναι γνωστό οι αιρετικοί χρησιμοποιούν κάθε τρόπο για να μπορέσουν να διαδώσουν τις ιδέες τους. Η εσκεμμένη σκοτεινότητα και η χρήση της αλληγορικής μεθόδου βεβαιώνουν για τις προθέσεις του. Ακριβώς στο σημείο αυτό υπάρχει μία τεράστια διαφορά μεταξύ των Ωριγενιστών του Δ΄ και ΣΤ΄ αιώνα, καθώς εκείνοι του ΣΤ΄ αιώνα χρησιμοποιούν κάθε μέσο, θεμιτό ή αθέμιτο[6], για να πετύχουν τον σκοπό τους, που δεν είναι άλλος από τη διάδοση της διδασκαλίας τους.

Επίσης, αξιοπρόσεκτη είναι και η μετατόπιση του δογματικού ενδιαφέροντος από την ανθρωπολογία στη χριστολογία[7]. Είναι γνωστό ότι ο Ευάγριος λαμβάνει μέρος στην Β΄ Οικουμενική Σύνοδο και υπερασπίζεται το δόγμα Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως[8]. Είναι δυνατόν ο υπερασπιστής της ορθοδοξίας, ο οποίος στην Κωνσταντινούπολη διακρίνεται για την ευγλωττία του κατά «*πασῶν τῶν αἱρέσεων*»[9] και ιδιαιτέρως του ορθολογικού ευνομιανισμού, να υποστηρίζει ότι ο Χριστός είναι απλώς μια λογική φύση, δηλαδή ένα κτίσμα; Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο Ευάγριος για τους Σύριους υπήρξε κριτήριο ορθοδοξίας, και γι' αυτό οποιεσδήποτε προσθέσεις ή αφαιρέσεις στη διδασκαλία του όπως αυτή εκφράζεται στο έργο του *Γνωστικά Κεφάλαια* είναι πολύ πιθανές, από όποια πλευρά και αν προέρχονται, καθώς κάθε παράταξη επιθυμούσε τη δική του συνηγορία.

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

Παραπομπές:

[1] *Γαλ. 3, 27-28.*

[2] *Λόγος 37,6, PG 36, 289BC.*

[3] *Μεγάλου Βασιλείου, Λόγος ἀσκητικὸς ἕτερος (ἢ ὑποτύπωσις ἀσκήσεως, καὶ πρόλογος, ἐν τίσὶ σκοποῦς τῆς ἀσκήσεως) 3, PG 31, 877A.*

[4] Βλ. A. Guillaumont, *ό.π.,σ.* 132 και σ. 174.

[5] Βλ. A. Guillaumont, *ό.π.,σ.* 122. Πρβλ. Ί. Μωϋσέσκου, *ό.π., σσ.* 145-146.

[6] Βλ. A. Guillaumont, *ό.π.,σ.* 131 και σ. 306.

[7] Βλ. A. Guillaumont, *ό.π., σσ.* 180-181.

[8] Βλ. K. Korrigan, *ό.π., σ.* 20. Πρβ. John Bamberger, *ό.π., σ.* lxxii και A. Casiday, *ό.π., σσ.* 7-8.

[9] Βλ. Ί. Μωϋσέσκου, *ό.π., σ.* 24.

<https://bit.ly/3nV407B>